

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

પંજાબ રાજ્ય

વિરુદ્ધ

નાયબ દિન

સપ્ટેમ્બર ૨૮, ૨૦૦૧

[માનનીય ન્યાયમૂર્તિ કે. ટી. થોમસ અને એસ. એન. વરિયાવા]

ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડ, ૧૯૭૩-કલમ ૨૯૬ અને ૩૧૩-ઔપચારિક પુરાવા-સોગંદનામા પર રજૂ કરાયેલા પ્રતિનિધિઓની ઉલટ તપાસ નહીં- ઉલટ તપાસ માટે કોઈ વિનંતી આરોપીને પુરાવા ફરીથી દાખલ કરવામાં પ્રશ્ન કરવામાં નિષ્ફળતા-રીવિઝનલ જ્યુરિસડિક્શનમાં હાઈકોર્ટ દ્વારા રદ કરાયેલ દોષ-નિર્દોષ ઠરાવવામાં આવેલી અપીલ ન્યાયી નથી-આરોપીને પ્રશ્ન કરવામાં નિષ્ફળતા ખૂબ અપૂરતી છે. કાર્યવાહીને દૂષિત કરવામાં આવી હોવાનું ઠરાવવા માટે-જો આવા પુરાવા મહત્વપૂર્ણ પ્રકૃતિના હોય તો પણ તે ભૂલને પૂર્વવત્ કરવા અથવા સુધારવા માટે પ્રયાસ કરવો જોઈએ-અને જો તેને સુધારી શકાતી નથી, તો કોર્ટ કેસના એકંદર પાસા પર ભૂલની અસર પર વિચાર કરવો જોઈએ-ઓપિયમ એક્ટ, ૧૮૫૭-કલમ ૯.

પ્રતિવાદી-આરોપીને અફીણ અધિનિયમ ૧૮૫૭ની કલમ ૯ હેઠળ દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યો હતો. ટ્રાયલ કોર્ટમાં બે પોલીસ અધિકારીઓ કે જેમણે અફીણનું સંચાલન કર્યું હતું અને

તેને રાસાયણિક પરીક્ષક પાસે લઈ ગયા હતા, તેમણે સોગંદનામા પર જુબાની આપી હતી. આરોપીઓએ સાક્ષીઓને ઉલટ તપાસ માટે બોલાવવાની કોઈ વિનંતી કરી ન હતી. સેશન્સ કોર્ટે અપીલમાં દોષિત ઠેરવવાની પુષ્ટિ કરી હતી. ઉચ્ચ અદાલતે પુનરીક્ષણ અરજીમાં આરોપી-પ્રતિવાદીની દોષિતતાને આ આધાર પર રદ કરી હતી કે પ્રતિવાદીઓને ઉલટ તપાસ માટે રજૂ કરવામાં આવ્યા ન હતા; અને કલમ ૩૧૩ Cr.P.C હેઠળ તેના નિવેદનના હેતુ માટે આરોપી સમક્ષ સોગંદનામા પણ મૂકવામાં આવ્યા ન હતા. તેથી આ અપીલ.

અપીલને મંજૂરી આપવી અને કેસને હાઈકોર્ટમાં પાછો મોકલવો, કોર્ટ

૧. વર્તમાન કેસમાં, સોગંદનામામાં જણાવેલી હકીકતો સંપૂર્ણપણે ઔપચારિક સ્વરૂપની હતી. કોઈપણ રીતે, બચાવ પક્ષ પણ તે પાસા પર વિવાદ કરી શક્યો ન હતો કારણ કે આરોપી વતી તે સોગંદનામાના પ્રતિનિધિઓને કોર્ટમાં તપાસ કરવા માટે બોલાવવા માટે કોઈ વિનંતી અથવા દરખાસ્ત કરવામાં આવી ન હતી. આવી સ્થિતિમાં તે તદ્દન અયોગ્ય હતું કે ઉચ્ચ અદાલતે પ્રતિવાદીને દોષિત ઠેરવવા અને આપવામાં આવેલી સજાને રદ કરવા માટે આવા આધારનો ઉપયોગ કર્યો, તે પણ પુનરીક્ષણ કાર્યવાહીમાં. [૪૦૦-ઈ]

૨.૧. સંહિતાની કલમ ૩૧૩ હેઠળ તપાસ દરમિયાન સોગંદનામાની સામગ્રી આરોપી સમક્ષ મૂકવામાં આવી ન હોવાનું અવલોકન કરીને કોર્ટે પુરાવાના ઔપચારિક સ્વરૂપને નજરઅંદાજ કર્યું હતું. તે ઉચ્ચ અદાલતનો આગ્રહ હતો કે પુરાવાની દરેક વસ્તુ, ઔપચારિક પ્રકૃતિની પણ, સંહિતાની કલમ ૩૧૩ હેઠળ પ્રશ્નોનો ભાગ બનવી જોઈએ. [૪૦૦-એફ;જી]

૨.૨. જે સંપૂર્ણપણે ઔપચારિક પ્રકૃતિનો છે તે પુરાવા સંબંધિત પ્રશ્ન મૂકવાની ભૂલ, કાર્યવાહીને દૂષિત કરવામાં આવી હતી તેવું માનવા માટે ખૂબ જ અપૂરતી છે. પ્રતિવાદી એ બતાવવામાં નિષ્ફળ ગયો કે જ્યારે તેની સંહિતાની કલમ ૩૧૩ હેઠળ તપાસ કરવામાં આવી ત્યારે આવા ઔપચારિક પુરાવા સંબંધિત પ્રશ્ન મૂકવાની ભૂલને કારણે ન્યાયની કોઈ નિષ્ફળતા છે. આવી ભૂલના આધારે ટ્રાયલ કોર્ટમાં કોઈ વાંધો ઉઠાવવામાં આવ્યો ન હતો. આવા આધાર પર અપીલીય અદાલતમાં કોઈ આધાર લેવામાં આવ્યો ન હતો. જો આવો વાંધો અપીલના તબક્કે ઉઠાવવામાં ન આવ્યો હોય તો પુનરવલોકન અદાલતે સામાન્ય રીતે તેના વિશે ચિંતા કરવી જોઈએ નહીં. જો કોઈ અપીલીય અદાલત અથવા પુનરીક્ષણ અદાલતને લાગે કે ટ્રાયલ કોર્ટે આરોપી સામે કોઈ પ્રશ્ન મૂક્યો નથી, ભલે તે મહત્વપૂર્ણ પ્રકૃતિનો હોય, તો માત્ર આવી ચૂકથી દોષિત ઠેરવવામાં આવે અને સજાને અનિવાર્ય પરિણામ તરીકે રદ કરવામાં પરિણમી ન જોઈએ. ભૂલને પૂર્વવત્ કરવા અથવા સુધારવા માટે પ્રયાસ કરવો જોઈએ. જો કોઈ પણ રીતે તેને સુધારવું શક્ય ન હોય તો કોર્ટે પછી કેસના સમગ્ર પાસા પર ભૂલની અસર પર વિચાર કરવો જોઈએ. પુરાવાની તે ચોક્કસ વસ્તુને બાજુએ રાખ્યા પછી, જો બાકીનો પુરાવો આરોપીના અપરાધને ઘરે લાવવા માટે પૂરતો હોય, તો ભૂલથી વધુ ફરક પડતો નથી, અને તેને ન્યાયી રીતે બાજુ પર મૂકી શકાય છે. પરંતુ જો ભૂલ એટલી મહત્વપૂર્ણ છે કે સમગ્ર કેસને અસર કરશે, તો અપીલ અથવા પુનરીક્ષણ અદાલત એ જોવાનો પ્રયાસ કરી શકે છે કે તેને સુધારી શકાય કે નહીં. [૪૦૦-એચ; ૪૦૧-એ; બી; સી]

શિવાજી સાહેબરાવ બોબડે વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય, [૧૯૭૩] ૨ એસ. સી. સી. ૭૯૩ અને બાસવરાજ પાટિલ વિરુદ્ધ કર્ણાટક રાજ્ય, [૨૦૦૦] ૮ એસ. સી. સી. ૭૪૦ નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

ફોજદારી અપીલ અધિકારક્ષેત્ર: ૨૦૦૧ ની ફોજદારી અપીલ નંબર ૯૯૫.

સી. આર. એલ. માં પંજાબ અને હરિયાણા હાઈકોર્ટના ૧૫.૨.૨૦૦૧ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી. ૧૯૮૮નો આર. નંબર ૧૩૨૩. અપીલકર્તા માટે સિરાજ બગ્ગા અને આર. એસ. સૂરી. કોર્ટનો ચુકાદો આના દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો.

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ થોમસ દ્વારા રજા આપવામાં આવી છે.

એક પોલીસકર્મીનો પુરાવો સોગંદનામા દ્વારા ફોજદારી સુનાવણીમાં રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો પરંતુ તેને હાઈકોર્ટ દ્વારા સ્વીકારવામાં આવ્યો ન હતો અને પરિણામે સમગ્ર ફરિયાદી કેસને બોર્ડ પર ફેંકી દેવામાં આવ્યો હતો. દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યો અને આરોપીઓને આપવામાં આવેલી સજાને પરિણામે માત્ર તે જ આધાર પર રદ કરવામાં આવી હતી. પંજાબ રાજ્ય આ અપીલમાં હાઈકોર્ટના ઉપરોક્ત ચુકાદાને વિશેષ રજા દ્વારા પડકારે છે. પ્રતિવાદી સામે લુધિયાણાના પ્રથમ વર્ગના ન્યાયિક મેજિસ્ટ્રેટની અદાલત સમક્ષ અફીણ અધિનિયમની કલમ ૯ હેઠળ ગુના માટે પોલીસ દ્વારા આરોપપત્ર દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું. તેમની સામેના આરોપનો સાર એ હતો કે તેમની પાસે ૧૧.૧૦.૧૯૮૪ પર ચમકદાર કાગળોમાં લપેટીને ૪.૫ કિલો અફીણ મળી આવ્યું હતું. પોલીસનું નિવેદન આ હતું: જ્યારે કેટલાક પોલીસ કર્મચારીઓ પેટ્રોલિંગની ફરજ બજાવીને પરત ફરી રહ્યા હતા ત્યારે તેઓ કનોદ ગામ (લુધિયાણા જિલ્લામાં સંહેવાલ) ખાતે રેલવે ક્રોસિંગ નજીક પ્રતિવાદીને મળ્યા હતા. તેમણે પોલીસને જોઈ હતી. ઘટના સ્થળેથી ભાગવાનો પ્રયાસ કર્યો અને પછી પોલીસને

તેના વિશે શંકા થઈ અને તેને અટકાવ્યો. જ્યારે તપાસ હાથ ધરવામાં આવી ત્યારે પોલીસ તેની પાસેથી પ્રતિબંધિત વસ્તુ (અફીણ) જપ્ત કરી શકી હતી. પોલીસ અધિકારીઓએ નમૂના તરીકે દસ ગ્રામ અફીણને અલગ કર્યું અને તેને મેચબોક્સમાં મૂકીને સીલ કરી દીધું. આ નમૂનો કેમિકલ એક્ઝામિનરને મોકલવામાં આવ્યો હતો, જેમણે તેનું પરીક્ષણ કર્યા પછી અહેવાલ આપ્યો હતો કે તે અફીણ છે. તપાસ પૂર્ણ થયા બાદ પોલીસે પ્રતિવાદી સામે આરોપપત્ર રજૂ કર્યું હતું.

ફરિયાદી પક્ષે હેડ કોન્સ્ટેબલ ધ્યાન સિંહને પીડબ્લ્યુ ૧ અને હેડ કોન્સ્ટેબલ રણજી દાસને પીડબ્લ્યુ ૨ તરીકે તપાસ્યા હતા. ભૂતપૂર્વ. પીડી એ કેમિકલ એક્ઝામિનરનો અહેવાલ છે. બે પોલીસ કર્મચારીઓ (શ્રી સતપાલ સિંહ અને શ્રી સોહન લાલ) એ રાસાયણિક પરીક્ષકને નમૂના મોકલવામાં તેમના દ્વારા ભજવવામાં આવેલી ભૂમિકા અંગે સોગંદનામા રજૂ કર્યા હતા. જ્યારે પ્રતિવાદીની ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૩૧૩ (ટૂંકમાં 'સંહિતા') હેઠળ તપાસ કરવામાં આવી ત્યારે તેણે તેની સામે કરવામાં આવેલા આરોપોને નકારી કાઢ્યા હતા અને એક નિવેદન રજૂ કર્યું હતું કે પોલીસે બીજામાં સાક્ષી બનીને તેમને ફરજ ન પાડવા બદલ તેની સામે બદલો લીધો હતો. પ્રતિવાદીના જણાવ્યા અનુસાર પોલીસે તેની સામે વર્તમાન કેસ ખોટી રીતે ઘડ્યો હતો; તેને પાઠ ભણાવ્યો હતો, તેણે વધુમાં કહ્યું કે તેને ૧૧.૧૧.૧૯૮૪ ની વહેલી સવારે તેના ઘરમાંથી લઈ જવામાં આવ્યો હતો અને પોલીસ સ્ટેશનમાં લાવવામાં આવ્યો હતો અને તેના પર કેસ લાદ્યો હતો.

ટ્રાયલ મેજિસ્ટ્રેટને જાણવા મળ્યું કે ફરિયાદી પક્ષના પુરાવા તેને અફીણ અધિનિયમની કલમ ૯ હેઠળ ગુના માટે દોષિત ઠેરવવા માટે પૂરતા હતા. તદનુસાર, તેને દોષી ઠેરવવામાં

આવ્યો હતો અને ઉપરોક્ત સજા ફટકારવામાં આવી હતી. સેશન્સ કોર્ટે દોષિત ઠેરવ્યા અને તેમના દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલને ફગાવી દીધી હતી. પ્રતિવાદીએ પંજાબ અને હરિયાણા હાઈકોર્ટ સમક્ષ પુનરીક્ષણ દાખલ કર્યું હતું. પુનરાવર્તનનો નિકાલ કરનાર વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશે કેસની વિગતોમાં જવું જરૂરી માન્યું ન હતું. વિદ્વાન સિંગલ જજે જે કહ્યું તે નીચે મુજબ છે:

"આ કેસની વિગતોમાં જવાની બિલકુલ જરૂર નથી કારણ કે આ અદાલત સમક્ષ દલીલો દરમિયાન નિર્વિવાદ કરવામાં આવ્યું છે કે પોલીસ અધિકારીઓના સોગંદનામા, જેમણે અફીણનું સંચાલન કર્યું હતું અને તેને કેમિકલ એક્ઝામિનર પાસે લઈ ગયા હતા, ભલે કોર્ટમાં દાખલ કરવામાં આવ્યા હોવા છતાં, અરજદારને જેઓ તેમના સોગંદનામા દાખલ કર્યા હતા તેમની ઉલટ તપાસ કરવાની કોઈ તક આપવામાં આવી ન હતી. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, તેમને ઉલટ તપાસ માટે બોલાવવામાં આવ્યા ન હતા. વધુમાં, તે નિર્વિવાદ રહ્યું છે કે આ સાક્ષીઓના સોગંદનામા પણ કલમ ૩૧૩ Cr.P.C હેઠળ તેમના નિવેદનમાં અરજદાર સમક્ષ મૂકવામાં આવ્યા ન હતા.

અમને લાગે છે કે વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા અપનાવવામાં આવેલો મત મંજૂરી માટે ખૂબ જ અસ્પષ્ટ હતો. કોઈપણ રીતે, ફરિયાદી પક્ષને ભૂલની ભરપાઈ કરવાની તક આપ્યા વિના પણ આરોપીઓને નિર્દોષ જાહેર કરવાથી (જો તે ભૂલ હતી) માત્ર ન્યાયની નિષ્ફળતામાં પરિણમ્યું હતું. હાલમાં અમે વિચારણા કરી શકીએ છીએ કે તપાસ દરમિયાન માત્ર ઔપચારિક ભૂમિકા ભજવનાર પોલીસ અધિકારીની તપાસ કરવા માટે એક અનિવાર્ય માર્ગ તરીકે, ફરિયાદી પક્ષ માટે તે જરૂરી છે કે કેમ. આ સંદર્ભમાં સંહિતાની કલમ ૨૯૬ વાંચી શકાય છે:

"(૧) કોઈ પણ વ્યક્તિનો પુરાવો કે જેનો પુરાવો ઔપચારિક સ્વરૂપનો હોય તે સોગંદનામા દ્વારા આપી શકાય છે અને તમામ ન્યાયી અપવાદોને આધિન, આ સંહિતા હેઠળની કોઈપણ તપાસ, સુનાવણી અથવા અન્ય કાર્યવાહીમાં પુરાવામાં વાંચી શકાય છે.

(૨) અદાલત, જો તેને યોગ્ય લાગે તો, અને ફરિયાદી પક્ષ અથવા આરોપીની અરજી પર, તેના સોગંદનામામાં સમાવિષ્ટ તથ્યો અંગે આવી કોઈપણ વ્યક્તિને સમન્સ મોકલી શકે છે અને તેની તપાસ કરી શકે છે.

કોર્ટમાં સાક્ષીની તપાસ કરવી એ પુરાવા આપવાની સામાન્ય રીત છે.પરંતુ તે કોર્સમાં, ઘણીવાર, સાક્ષીનો સમય પસાર કરવો, અદાલત સુધી પહોંચવામાં મુશ્કેલી અને અદાલત દ્વારા તેને બોલાવવામાં આવે ત્યાં સુધી રાહ જોવી, ઉપરાંત ખુદી અદાલતમાં પ્રશ્નોના જવાબ આપવા અને ક્રોસ-પ્રશ્નોના તમામ તાણનો સમાવેશ થાય છે.તેમાં એવા ખર્ચનો પણ સમાવેશ થાય છે જે ઘણા પ્રસંગોએ નાના નથી હોતા. જો કોઈ વ્યક્તિએ જે પુરાવા આપવાના હોય તે સંપૂર્ણપણે ઔપચારિક પ્રકૃતિના હોય તો તેને અદાલતમાં જવા અને જુબાની આપવા માટે દબાણ કરીને પરેશાન થવું જોઈએ? કલમ ૨૮૬ની સક્ષમ જોગવાઈ આમ પુરાવા આપવાની સામાન્ય રીતથી અલગ છે.આવા અપવાદની જોગવાઈનો ઉદ્દેશ અદાલતને સમય અને ખર્ચ મેળવવામાં મદદ કરવાનો છે, ઉપરાંત સાક્ષીને તેની મુશ્કેલીઓથી રાહત આપવાનો છે, જ્યારે અદાલતમાં ઉપરોક્ત સાક્ષીએ જે કંઈ કહેવાનું છે તે ફક્ત કેટલાક ઔપચારિક મુદ્દાઓ સાથે સંબંધિત છે.

ઔપચારિક પાત્રનો પુરાવો એટલે શું? તે કેસની હકીકતો પર આધાર રાખે છે. ઘણીવાર તપાસ દરમિયાન પોલીસ અધિકારીઓ દ્વારા અપનાવવામાં આવતા વિવિધ પગલાં કાયદા દ્વારા સૂચવવામાં આવેલી ઔપચારિકતાઓ સાથે સંબંધિત હોઈ શકે છે. પુરાવા, જો તે ઔપચારિકતાઓ પર જરૂરી હોય, તો સામાન્ય રીતે સોગંદનામા દ્વારા રજૂ કરવા જોઈએ, કોર્ટમાં આવા તમામ પોલીસકર્મીઓની તપાસ કરીને નહીં. જો એલ. આઈ. એસ. નો કોઈ પક્ષ એફિડેવિટના પ્રતિવાદીની તપાસ કરવા માંગે છે, તો તે તેના માટે એફિડેવિટ સમક્ષ અરજી કરવા માટે ખુલ્લો છે. અદાલત કે તે અદાલતમાં પ્રતિવાદીની તપાસ અથવા ઉલટ તપાસની જરૂર છે. આ સંહિતાની કલમ ૨૯૬ની પેટા-કલમ (૨) માં આપવામાં આવ્યું છે. જ્યારે આવી કોઈ અરજી કરવામાં આવે છે ત્યારે અદાલતની ફરજ છે કે તે આવી વ્યક્તિને તપાસના હેતુથી અદાલતમાં બોલાવે.

શંકરિયા વિરુદ્ધ રાજસ્થાન રાજ્ય, [૧૯૭૮] ૪ એસ. સી. સી. ૪૫૩ માં આ અદાલતે એક પોલીસકર્મી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા સોગંદનામા પર આપવામાં આવેલા પુરાવાનો સ્વીકાર કર્યો હતો, જેમણે આ કેસમાં આરોપીઓની આંગળીની છાપનો નમૂનો લીધો હતો. ઉપરોક્ત સોગંદનામા પર આધાર ન રાખવો જોઈએ તેવી આ અદાલતમાં રજૂ કરવામાં આવેલી દલીલને ત્રણ ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે ઉપરોક્ત ચુકાદામાં ફગાવી દીધી હતી.

વર્તમાન કેસમાં, સોગંદનામામાં જણાવેલી હકીકતો સંપૂર્ણપણે ઔપચારિક સ્વરૂપની હતી. કોઈપણ રીતે, બચાવ પક્ષ પણ તે પાસા પર વિવાદ કરી શક્યો ન હતો કારણ કે આરોપી વતી તે સોગંદનામાના પ્રતિનિધિઓને કોર્ટમાં તપાસ કરવા માટે બોલાવવા માટે કોઈ વિનંતી અથવા દરખાસ્ત કરવામાં આવી ન હતી. આવી સ્થિતિમાં તે તદ્દન અયોગ્ય હતું કે

ઉચ્ચ અદાલતે પ્રતિવાદીને દોષિત ઠેરવવા અને આપવામાં આવેલી સજાને રદ કરવા માટે આવા આધારનો ઉપયોગ કર્યો, તે પણ પુનરીક્ષણ કાર્યવાહીમાં.

ઉપરોક્ત સાથે, વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશે અવલોકન કર્યું હતું કે સંહિતાની કલમ ૩૧૩ હેઠળ તપાસ દરમિયાન ઉપરોક્ત સોગંદનામાની સામગ્રી આરોપી સમક્ષ મૂકવામાં આવી ન હતી. લર્નડ સિંગલ જજ, તે સ્કોર પર પણ, પુરાવાના ઔપચારિક સ્વરૂપને વધુ પડતું જોતા હતા. નમૂનાને લગતા મૂળ પુરાવા રાસાયણિક તપાસનું પરિણામ છે. આરોપી માટે એવી કોઈ ફરિયાદ નથી કે જ્યારે તેની સંહિતાની કલમ ૩૧૩ હેઠળ પૂછપરછ કરવામાં આવી ત્યારે ટ્રાયલ કોર્ટે તે પાસું આરોપી સમક્ષ મૂક્યું ન હતું. જો એમ હોય તો તે ખૂબ જ પાંડિત્યપૂર્ણ આગ્રહ હતો કે પુરાવાની દરેક વસ્તુ, ઔપચારિક પ્રકૃતિની પણ, સંહિતાની કલમ ૩૧૩ હેઠળ પ્રશ્નોનો ભાગ બનવી જોઈએ.

તે સિવાય, પ્રતિવાદી એ બતાવવામાં નિષ્ફળ ગયો કે જ્યારે તેની સંહિતાની કલમ ૩૧૩ હેઠળ તપાસ કરવામાં આવી ત્યારે આવા ઔપચારિક પુરાવા સંબંધિત પ્રશ્ન મૂકવાની ભૂલને કારણે ન્યાયની કોઈ નિષ્ફળતા હતી. આવી ભૂલના આધારે ટ્રાયલ કોર્ટમાં કોઈ વાંધો ઉઠાવવામાં આવ્યો ન હતો. આવા આધાર પર અપીલીય અદાલતમાં કોઈ આધાર લેવામાં આવ્યો ન હતો. જો કોઈ અપીલીય અદાલત અથવા પુનરીક્ષણ અદાલતને લાગે કે ટ્રાયલ કોર્ટે આરોપીને કોઈ પ્રશ્ન પૂછ્યો નથી, ભલે તે મહત્વપૂર્ણ પ્રકૃતિનો હોય, તો માત્ર આવી ચૂકથી દોષિત ઠેરવવામાં આવે અને સજાને અનિવાર્ય પરિણામ તરીકે રદ કરવામાં પરિણમી ન જોઈએ. ભૂલને પૂર્વવત્ કરવા અથવા સુધારવા માટે પ્રયાસ કરવો જોઈએ. જો કોઈ પણ રીતે તેને સુધારવું શક્ય ન હોય તો અદાલતે કેસના એકંદર પાસા પર ભૂલની અસર પર વિચાર

કરવો જોઈએ. પુરાવાની તે ચોક્કસ વસ્તુને બાજુએ રાખ્યા પછી, જો બાકીનો પુરાવો આરોપીના અપરાધને ઘરે લાવવા માટે પૂરતો હોય, તો ભૂલથી વધુ ફરક પડતો નથી, અને તેને ન્યાયી રીતે બાજુ પર મૂકી શકાય છે. પરંતુ જો ભૂલ એટલી મહત્વપૂર્ણ છે કે સમગ્ર કેસને અસર કરશે, તો અપીલ અથવા પુનરીક્ષણ અદાલત એ જોવાનો પ્રયાસ કરી શકે છે કે તેને સુધારી શકાય કે નહીં.

જો તે પુરાવાના મહત્વપૂર્ણ ભાગ સાથે સંબંધિત હોય તો ખામીને સુધારવી અથવા પૂર્વવત્ કરવી કેવી રીતે શક્ય છે?

આ અદાલતના ત્રણ ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે શિવમાં નિરીક્ષણ કર્યું છે. ૨. સહબરાવ બોબડે વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય, [૧૯૭૩] ૨ એસ. સી. સી. ૭૯૩ કે જ્યાં સુધી આરોપી દ્વારા પૂર્વગ્રહ સ્થાપિત ન થાય ત્યાં સુધી આવી ચૂકેલ કાર્યવાહીને હકીકતમાં દૂષિત કરતી નથી જો આરોપી કોઈ પૂર્વગ્રહ દર્શાવવામાં સફળ થાય તો તે અપીલ અદાલત માટે ખુલ્લું છે કે તે આરોપીના વકીલને તે બતાવવા માટે બોલાવે કે આરોપીએ તેની સામે ન મૂકેલા સંજોગો અંગે શું સમજૂતી આપી છે.

બાસવરાજ પાટીલ વિરુદ્ધ કર્ણાટક રાજ્ય, [૨૦૦૦] ૮ એસ. સી. સી. ૭૪૦ માં ત્રણ ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે ઉપરોક્ત અવલોકનને અનુસર્યું છે અને આમ કહ્યું છે:—

"ઉપરોક્ત અભિગમ દર્શાવે છે કે આરોપી દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલી દલીલના પ્રકાશમાં પણ જોગવાઈની કઠોરતાને થોડી હળવી કરી શકાય છે કે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા તેને

મહત્વપૂર્ણ સંજોગોમાં પૂછપરછ ન કરવાથી તેને પૂર્વગ્રહ થયો છે. અપીલના તબક્કે આરોપીના વકીલ દ્વારા આપવામાં આવેલ ખુલાસો પોતે આરોપી દ્વારા આપવામાં આવેલા જવાબોનો પૂરતો વિકલ્પ હોવાનું માનવામાં આવ્યું હતું.

જો અપીલના તબક્કે આવો વાંધો ઉઠાવવામાં ન આવ્યો હોય તો પુનરીક્ષણ અદાલતે સામાન્ય રીતે તેના વિશે ચિંતા ન કરવી જોઈએ. કોઈપણ રીતે, પુરાવા સંબંધિત પ્રશ્ન મૂકવાની અવગણના જે સંપૂર્ણપણે ઔપચારિક પ્રકૃતિનો છે, તે કાર્યવાહીને દૂષિત કરવામાં આવી હતી તેવું માનવા માટે ખૂબ જ અપૂરતી છે. આ કેસમાં સોગંદનામા દ્વારા જે પુરાવા રજૂ કરવાની માંગ કરવામાં આવી છે, તેમાં કોઈ શંકા નથી, તે માત્ર ઔપચારિક પ્રકૃતિનો છે.

ઉપરોક્ત કારણોસર અમે આ અપીલને મંજૂરી આપીએ છીએ અને હાઈકોર્ટના વિવાદિત ચુકાદાને રદ કરીએ છીએ. અમે હાઈકોર્ટ સમક્ષ પ્રતિવાદી દ્વારા દાખલ કરાયેલ પુનરાવર્તનને બંને પક્ષોને સુનાવણી માટે વાજબી તક આપ્યા પછી નવેસરથી નિકાલ કરવા માટે મોકલીએ છીએ. તે મુજબ અપીલનો નિકાલ કરવામાં આવે છે.

કે. કે. ટી.

અપીલને મંજૂરી આપવામાં આવી.

This judgment has been translated using AI Tool - SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/

her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.